

*Зубричев Олександр Сергійович, кандидат архітектури,
Маслова Світлана Анатоліївна, старший викладач,
Кафедра Основ архітектури,
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка*

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ АРХІТЕКТУРНО-ЛАНДШАФТНОЇ ТА ПРОСТОРОВОЇ СТРУКТУРИ РЕКРЕАЦІЙНО-РОЗВАЖАЛЬНИХ ПАРКІВ УКРАЇНИ

Відпочинок людей у природному середовищі є зараз одним з найбільш важливих народно-господарських і соціальних завдань. У зв'язку з цим завдання вивчення рекреаційного потенціалу території, виявлення і резервування нових територій для відпочинку, оцінювання вже існуючого природокористування та розроблення рекомендацій щодо його оптимізації набуває особливої актуальності.

Необхідність розроблення та подальшого удосконалення основних принципів та прийомів ландшафтної та архітектурно-планувальної організації сучасних парків, на основі містобудівного використання їх у рекреаційних та розважальних цілях, обумовлена спрямованістю на вирішення пріоритетних державних завдань зі створення повноцінних рекреаційних умов на територіях антропогенного середовища.

Таким чином, актуалізується необхідність вивчення існуючих рекреаційних парків та парків розваг у вітчизняній та зарубіжній практиці, які знаходяться у взаємодії з усіма компонентами рекреаційного середовища.

Нові містобудівні підходи і напрями розвитку рекреаційно-розважальних парків повинні бути взаємопов'язані з організацією системи містобудівної діяльності, з охопленням усіх боків формування, підтримки і реалізації містобудівних рішень у частині законодавчо-правового забезпечення; містобудівного планування та проектування; науково-інформаційного забезпечення; управління інвестиційно-будівельною діяльністю.

Виходячи з досягнень у вивченні містобудівних систем [1], «предметом містобудівного дослідження є соціально-економічна доцільність, територіально-виробнича і демоекологічна система «населення – середовище – діяльність» (рис. 1).

Така система відноситься до певного класу термодинамічних систем, які в процесі обміну із зовнішнім середовищем, речовиною, енергією та інформацією підвищують рівень своєї організації, тобто володіють негативною ентропією.

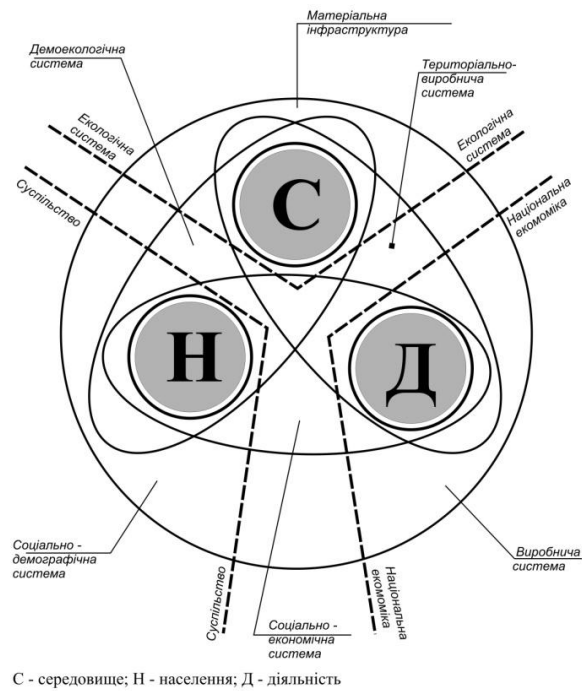
Ланкою-мотиватором в такій системі є населення, а саме людина, група людей чи суспільство в цілому.

Середовище – об'єкт архітектурної творчості – забезпечує необхідні умови для існування та діяльності людини. Діяльність має представити всі без винятку процеси людської життєдіяльності.

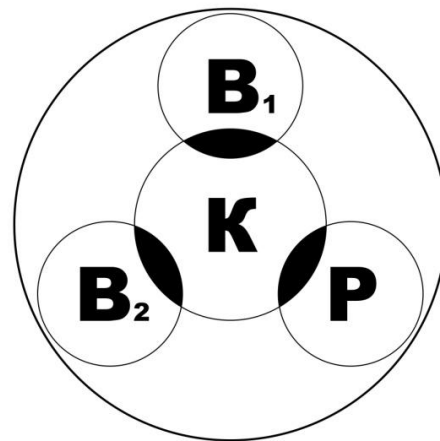
На думку вчених-архітекторів [2], всі архітектурні системи, незалежно від рангу в загальній ієрархії, включають в собі однакове число видів системо

утворюючих компонентів. Виходячи з цього, всі архітектурні системи (підсистеми), що відрізняються кількісними і якісними характеристиками своїх компонентів, можуть бути відображені однією формальною моделлю із точністю до С-ізоморфізму. Тому, модель містобудівної системи «населення – середовище – діяльність» може бути прийнята за основу для побудови моделі рекреаційно-розважального парку та дослідження його компонентів і яка, в свою чергу, є підсистемою загальної містобудівної системи.

Модель регіональної містобудівної системи (за М.М.Дьоміним)

Основні групи процесів діяльності людини (За Г.І. Лавриком)

Структурні моделі екологічних систем «середовище↔населення» (За Г.І. Лавриком)

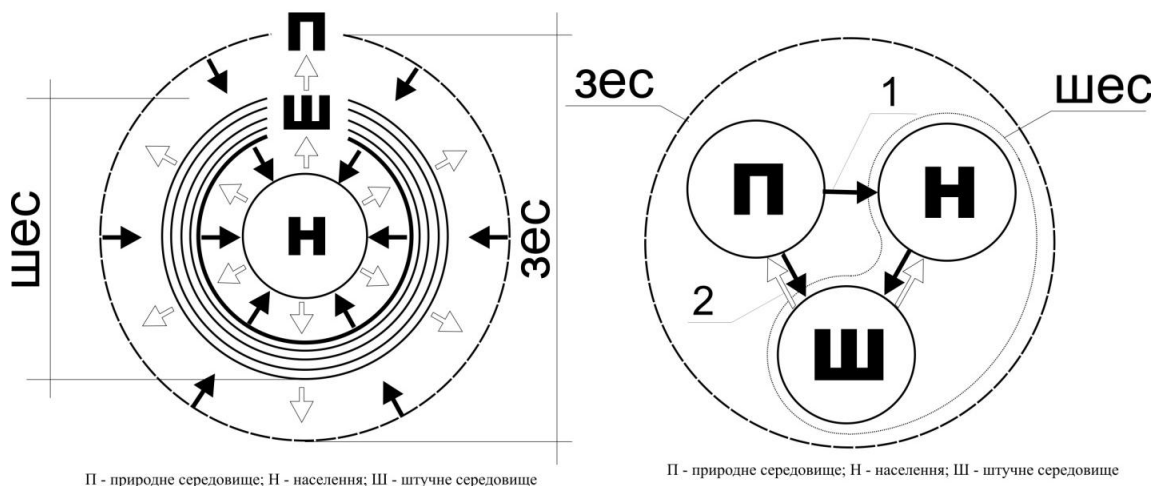

Рисунок 1. Структурні моделі за Г.І. Лавриком та М.М. Дьоміним

Так, модель рекреаційно-розважального парку, у відповідності із вказаним вище може приймати такий вигляд: «відвідувачі парку – рекреаційно-розважальна діяльність – середовище рекреаційно-розважального парку».

Об'єктом архітектурної творчості в наведеній вище моделі є середовище рекреаційно-розважального парку. Однак процес дослідження, пов'язаних з ним проблем буде лише тоді продуктивним і раціональним, коли будуть досліджені інші компоненти системи. В даному випадку, це, по-перше, людина, що є мотиватором системи, а також процеси її життєдіяльності. Для більш чіткого розуміння ландшафтної та архітектурно-планувальної організації рекреаційно-розважальних парків було використано метод моделювання. Розроблена модель розташування рекреаційно-розважальних парків у планувальній системі міста, згідно з якою по відношенню до функціональних зон населеного пункту, було виділено п'ять видів локалізації парків:

- у центральній частині;
- між промисловою та житловою зоною;
- у житловій зоні;
- біля територій невиробничої діяльності;
- за містом.

У ході дослідження сформовані моделі розвитку рекреаційних, розважальних та рекреаційно-розважальних парків, які дають змогу виділити їх основні напрямки формування та розвитку в умовах реконструкції та створенні нових об'єктів. У результаті дослідження виділено вісім основних функціональних зон рекреаційно-розважальних парків (вхідна, зона тихого відпочинку, зона активного відпочинку, дитяча зона, спортивна, адміністративно-господарська, зона громадського харчування та зона автостоянок). У свою чергу зона активного відпочинку, або зона атракціонів, поділяється на три основні зони (екстремальна, сімейна та дитяча).

Сформована модель рекреаційно-розважального парку, відповідно до вказаного вище, може приймати такий вигляд: «відвідувачі парку – рекреаційно-розважальна діяльність – середовище рекреаційно-розважального парку». Об'єктом архітектурної творчості в наведеній вище моделі є середовище рекреаційно-розважального парку. Однак процес дослідження пов'язаних з ним проблем буде лише тоді продуктивним і раціональним, коли будуть досліджені інші компоненти системи. У даному випадку це, по-перше, людина, що є мотиватором системи, а також процеси її життєдіяльності. Доведено, що «всі життєві процеси організму є регуляційними і їх задачею є адаптація організму до життєвого середовища. Організм людини є саморегулюючою і самовдосконалюючою системою з тенденцією самозбереження і до саморозвитку» [3].

Функціональна модель просторової структури загальноміських рекреаційно-розважальних парків має такі складові:

- рекреаційну зону;
- дитячу зону;
- спортивну зону;
- розвинена вхідна зона;
- зона автостоянок;
- зона громадського харчування;
- окремо виділена адміністративно-господарська зона;

– розважальну зону (атракції сімейного типу, дитячі та невелика кількість екстремальних атракціонів).

У процесі дослідження та проектування рекреаційно-розважальних парків, окрім більш розповсюджених принципів, урахуються ще й принципи соціальної доступності та атрактивності. Це дає змогу забезпечувати не тільки містобудівні та художньо-естетичні потреби населення, а й урахувати соціально-економічні та психологічні аспекти.

В функціональній моделі просторової структури заміських рекреаційно-розважальних парків окрім усіх вище перерахованих зон, додається зона готелю, а розважальна зона тут вже має більш розширений склад з багатою кількістю атракціонів екстремального, сімейного типу та дитячих атракціонів (рис. 2).

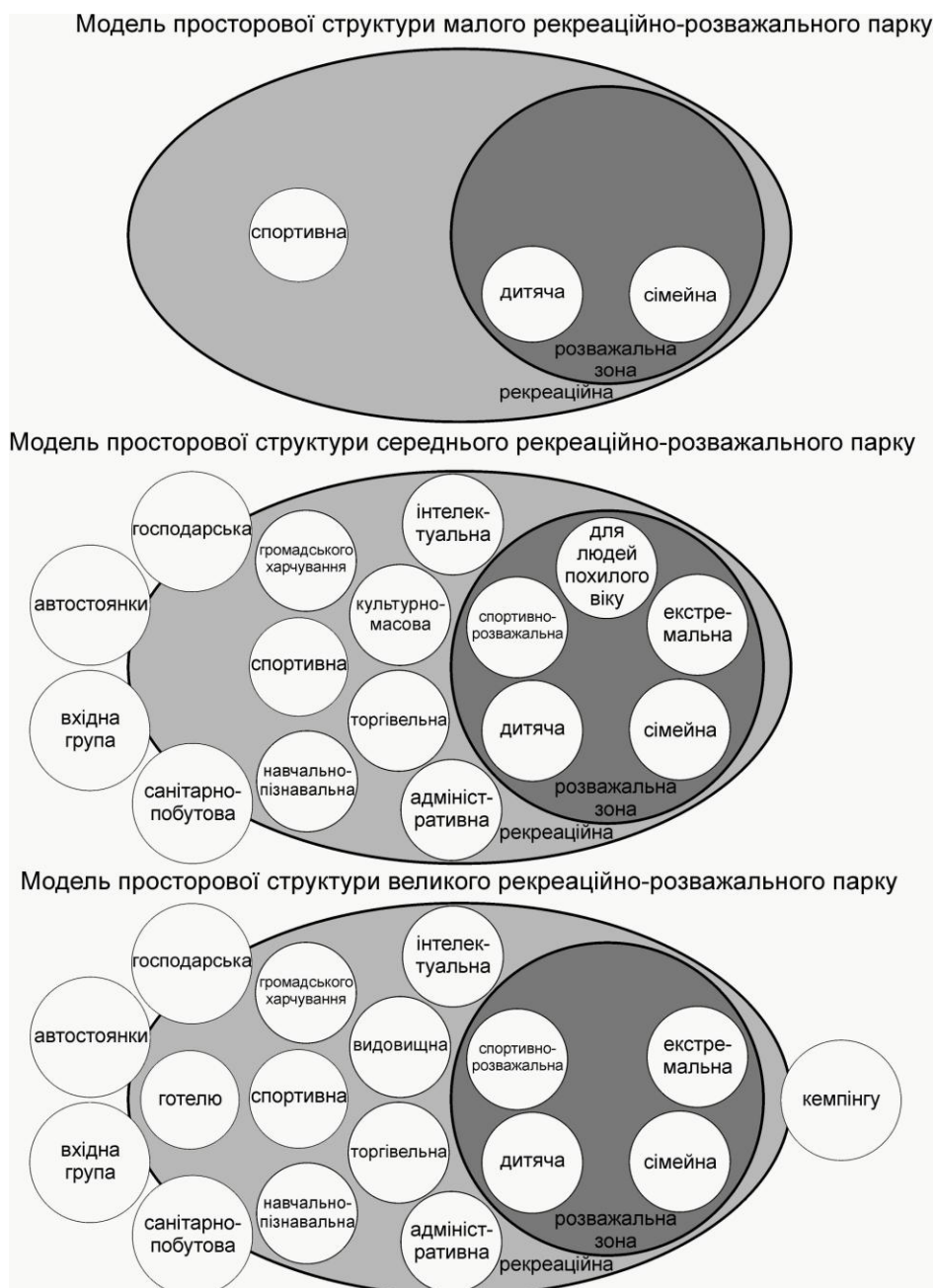

Рисунок 2. Функціональні моделі просторової структури рекреаційно-розважальних парків різного типу

Проаналізувавши розглянуті приклади та враховуючи усі чинники, що впливають на організацію рекреаційно-розважальних парків, виділено основні принципи ландшафтного та архітектурно-планувального формування рекреаційно-розважальних парків:

- *принцип містобудівної інтегрованості* (наближення до природних ресурсів, рівномірне розміщення, тяжіння до урбанізованої вісі, вздовж урбанізованої вісі);
- *принцип композиційної єдності* (єдність форми і простору, пропорції, симетрія і асиметрія; контраст, нюанс, тотожність, масштабність);
- *принцип просторової компактності* (чітке функціональне зонування, блокування, групування рослин за складом порід);
- *принцип адаптивності* (блокування входних зон, лінійне розміщення, полівалентні простори, використання мобільної атракціонної техніки, використання модульних компонентів);
- *принцип естетичної виразності* (створення сценаріїв рекреаційно-розважальних ландшафтів, використання рослин з урахуванням рельєфу, використання законів перспективи; регулярний, пейзажний та змішаний типи планувальної структури; пейзажна різноманітність; використання водних об'єктів; використання штучних об'єктів, ярусність простору);
- *принцип соціальної доступності* (безбар'єрний простір, наявність соціально-доступної атракціонної техніки, наявність функціональних зон для всіх вікових груп населення);
- *принцип атрактивності* (єдність ландшафту та архітектури, функціональна подвійність, підземна, наземна та надземна інтеграція, толерантність до навколишнього середовища, змінність у часі).

Список використаних джерел

1. Крижановская, Н. Я. Основы ландшафтного дизайна / Н. Я. Крижановская. – Харьков: ХГАГХ, издательство «Константа», 2002. – 216 с.
2. Петрова, І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах: підручник / І.В. Петрова. – К., 2005. – 408 с.
3. Витт, М. Б. Экономическая оценка отводимых под строительство земель / М. Б. Витт. – М.: Стройиздат, 1984 г. – 120 с.
4. Осітнянко, А. П. Методи аналізу соціально-демографічної структури населення міста / А. П. Осітнянко // Містобудування та територіальне планування. Вип. 9. – К.: КНУБА, 2001. – С.151 – 175.